

ТЕМА ЛЕКЦІЇ:
«Права та гарантії захисту викривача.
Рекомендації, які має врахувати викривач»

Дата проведення: 27.08.2024

Хто такий викривач

Викривач це особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою (ч. 1 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»).

Викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

Про що повідомляє викривач

- **Про корупційне правопорушення** – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.
- **Правопорушення, пов'язане з корупцією** – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.
- **Інші порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції»:** недотримання вимог щодо прийняття антикорупційної програми, проведення спеціальної перевірки, проведення службового розслідування, забезпечення каналів для повідомлень, притягнення до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення тощо.

Гарантії захисту викривачів

1. Інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, встановлених законом. (ч. 3 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»);

2. Повідомлення про порушення вимог цього Закону може бути здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства (анонімно). (ч. 5 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»);
3. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням правоохоронними органами до них можуть бути застосовані заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». (ч. 2 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»)

Викривач або член його сім'ї у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою **не може бути:** звільнений чи примушений до звільнення; притягнутий до дисциплінарної відповідальності; підданий з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів (ч. 3 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції»).

У разі звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу, у тому числі у зв'язку з повідомленням про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою, працівник повинен бути поновлений на попередній роботі органом, який розглядає трудовий спір.

У разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, який був звільнений у зв'язку із здійсненим ним або членом його сім'ї повідомленням про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою, та за його відмови від такого поновлення орган, який розглядає трудовий спір, приймає рішення про виплату йому компенсації у розмірі шестимісячного середнього заробітку (ст. 235 Кодексу законів про працю України).

Слід зазначити, що **НАЗК може бути залучено як третя особа**, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на **стороні позивача у справах** щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним **загрози застосування негативних заходів впливу** до позивача у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» іншою особою (ч. 3 ст. 49 Кодексу адміністративного судочинства України, ч. 2 ст. 53 Ц

Правовий захист викривачів

Викривач має право:

- на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;
- на залучення адвоката самостійно та отримання відшкодування витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір;
- на представництво НАЗК його інтересів у суді.

Відповідно до ч. 1 ст. 53³ Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Для забезпечення дотримання прав та гарантій захисту викривач може звернутися до:

- 1) уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції (для здійснення заходів, передбачених пп. 2, 3 ч. 1 та пп. 3-5 ч. 2 ст. 53⁹ Закону);
- 2) Національного агентства (для здійснення заходів, передбачених п. 13 ч. 1 ст. 11 та ч. 3 ст. 53 Закону);
- 3) правоохоронних органів (для захисту життя, житла, здоров'я та майна викривача, його близьких осіб у зв'язку зі здійсненням повідомлення);
- 4) центрів безоплатної правової допомоги (для отримання безоплатної вторинної правової допомоги);
- 5) суду (для захисту своїх порушених прав і свобод).

Права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача (близькими особами викривача є особи, зазначені в абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону).

Корисні посилання НАЗК:

[https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/y-gude_N07072022-](https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/y-gude_N07072022-1.pdf)

[1.pdf](https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/y-gude_N07072022-1.pdf)

Уповноважений з антикорупційної діяльності ЦП МВС України

Наталія БОРОДИЧ